

DIDAKTIKA RANÉ VÝUKY CIZÍCH JAZYKŮ

seminář

Příprava a plánování výuky

Každý učitel rozvrhuje výuku z:

dlouhodobého hlediska

- ✓ cíle a fáze, časový prostor, media, druh interakce
- ✓ metodické příručky k učebnicím, archivovat přípravy
- ✓ kontinuita pro žáky i jiné vyučující

krátkodobého hlediska: každá hodina má 45 min.

fáze motivační, opakovací, uvolnění, nová látka=

1/3 vyuč. jednotky, fáze uvolnění, variabilní aplikace

Témata semináře

- Plánování výuky
- ✓ časové hledisko
- ✓ principy: prioritizace mluvené formy, imitace, malé kroky, opakování, činnostní zaměření, simulace reálných situací, různé organizační formy, rozmanitost aktivit, názornost

Jazykové prostředky

- ✓ slovní zásoba
- ✓ fonetika
- ✓ gramatika
- ✓ ortografie

Řečové dovednosti

- poslech
- mluvení
- čtení
- psaní

Herní princip

Důvody pro hravé aktivity: motivace a aktivizace

autentická situace

zábava, hravá atmosféra, případný neúspěch nemá následky v hodnocení

Předpoklady pro zařazení hry: jazykové, věkové, organizační

Otázky:

- ✓ Je hra pro skupinu vhodná?
- ✓ Co je učebním cílem?
- ✓ Jak vysvětlím pravidla?
- ✓ Je sociální klima ve třídě pozitivní?
- ✓ Varianty, organizační předpoklady? (forma je přenosná: Kufr, Jméno-město..., Jedu do Ameriky...)

Zařazení písní a básniček

- Písně:

Jaký je výukový cíl?

Technické možnosti?

Budeme s textem pracovat dále v budoucnu?

- Básničky a říkadla:

Jaký je výukový cíl?

Lze text převést do činnosti/dramatizovat?

Lze text výtvarně znázornit?

Metodický postup při práci s textem

Slovní zásoba

- Patří k nejdůležitějším jazykovým prostředkům v rané výuce CJ.
- Kriteria pro volbu SZ: frekvence, cíle a témata, reprodukce, naučitelnost.
- Elementární slovní zásoba= 1000 slov (80% běžných textů), 4000 slov (95% běžných textů)
- Otevřená třída slov obsahových /zavřená tř. s. strukturních
- Stupeň ovládnutí: produktivní/aktivní (2000 jednotek)
 - receptivní (8000 jednotek)
 - potenciální

Slovní zásoba

■ Principy:

multisenzorická prezentace

(komplexní pohled, zapojení obou mozkových hemisfér)

uvedení v souvislostech

opakování různými typy cvičení

navázání na známé (v kruzích)

zohlednění individuality žáka

Typy cvičení

Překlad není jedinou a nejefektivnější možností

Asociace **sémantické**: Koordinace = slova patřící/
nepatřící do skupiny (kvarteto), řetězce asociací,
slovní pole, hledání společných rysů

Subordinace = slova nadřazená /podřazená

Kolokace = domino (vlastnosti, činnosti), definice,
hádanky, slovní hříčky

Synonyma/antonyma = pexeso, substituce v textu

Hledisko **gramatické**: slova příbuzná, doplň do textu z
nabídky

Hledisko **tematicko-situativní**: Kimovy hry, popis obr.

Fonetika

- Nemá se izolovat, ale integrovat, důležitá složka komunikace, počáteční výuka a interference, problematika určení standardu.
- Intonace + artikulace
- Prvotní je poslech!
- Taktilní, vizuální, auditivní a audiovizuální pomůcky
- Typy cvičení:
 - ✓ senzibilizační poslech. cvičení, kontrolovatelná posl.cv. (diskriminační a identifikační), echo, opakování, uvědomění si, aplikace
 - ✓ Zapojení celého těla, prožitek

Gramatika

- Hlavním úkolem počáteční výuky = naučit gramatické formy používat automatizací a imitací, využít potřebu vyjádřit se.
- ✓ Zohlednění zkušeností žáků s analýzou jazyka, indukce, kontrastivní přístup
- ✓ Zohlednění mentální úrovně a schopnosti abstrakce obecně
- ✓ Důraz na činnostní pojetí, jazyk jako nástroj pro jednání
- ✓ Multisenzorické učení a učení v souvislostech, názornost, vizuální pomůcky, pestrost forem
- ✓ Rytmické elementy pomáhají zapamatování struktur
- ✓ Abstraktní slovní popisy znesnadňují pochopení

Ortografie

Význam pro dovednost psát a číst a fonetiku

- Dva přístupy: naučit se psát slova nebo se řídit pravidly
- Metodika: opisování podporuje grafomotorickou paměť, znalost abecedy umožňuje rychlou orientaci ve slovnících.

Typy cvičení:

Hry s papírem a tužkou: vybarvování slov s hledaným grafémem, hledání počátečního nebo koncového písmena, hledání slov obsažených v delším slově, vytváření slov ze slabik, písmen, spojování rýmujících se slov, šibenice, tajná abeceda, křížovky, řada slov aj.

Pohybové hry: skákání písmenkového panáka, psaní na záda, znázornění písmene tělem, diktát s pohybovou složkou, opisování z paměti, autodiktát aj.

Dovednosti

- mluvený jazyk má přednost
- poslech je prvotní
- všechny dovednosti mají být přesto zastoupeny v jedné vyuč. jednotce
- psaní a čtení často jako prostředek k jiným cílům
- poslech a mluvení spolu souvisí
- učení v reálných situacích

Poslech s porozuměním

- Komplexní proces, nikoliv pasivní.
- 1. Uvědomit si akustické signály (rozlišit podobně znějící hlásky, hranice slov a vět. celků podle pauz, intonaci poznat a interpretovat)
- 2. Rozpoznat slova a vzpomenout si na jejich význam.
- 3. Tato slova uspořádat do celku a interpretovat.
- 4. Není vlastní kontrola tempa, výslovnosti a slovní zásoby (jako je u mluvení)
- 5. V reálných situacích slyšíte řečené většinou jen jednou, je zapotřebí udržet obsah slyšeného v paměti a dále ho zpracovat.

Poslech s porozuměním

Konsekvence pro výuku:

- ✓ Texty nesmí být příliš dlouhé
- ✓ Jazykově jednodušší než pro čtení
- ✓ Texty nemají obsahovat v koncentrovaném měřítku informace, vhodná je nadbytečnost a přítomnost nepotřebných informací, kdy má žák čas přemýšlet o slyšeném a domyslet příp. ztracené slovo z kontextu.

Testovací možnosti porozumění u mladších žáků

- ✓ **Otevřené otázky**

Odpověď na dotaz v mateřtině

Vyplnění tabulky mateřtinou nebo symboly (cifry, znaky, čísla)

- ✓ **Multiple-choice**

Zakřížkování správného obrázku, symbolu, vyjádření v mateřtině

- ✓ **Volba alternativy**

Správně x chybně (nebylo v textu/ nevyplývá z textu)

- ✓ **Přiřazování**

Obrázků, symbolů, čísel (ceny, hodiny aj.), řazení obrázků, přiřazení osob podle jména

- ✓ **Grafické ztvárnění a dramatizace / praktické provedení**

vizuální diktát, dokreslení obrázku, nakreslit plán cesty, projít trasu, zhotovit výrobek, provést úkol

Mluvení

Monologické: popis děje na obrázcích, předmětů a krátké sdělení / shrnutí obsahu nebo důležitých prvků čteného textu, převyprávění= *kombinace se čtením/poslechem*

dialogické (pro mladší žáky vhodnější): odpovědi na izolované otázky, konverzace, simulace reálných situací, hraní rolí, diskuse, telefonování= *kombinace poslech a mluvení*

Mluvčí má záměr (*intenci*), nachází se v komunikativní situaci, volí řečové prostředky, reaguje na podnět (*impuls*): obrázek, otázky, zážitek, začátek věty, opakování slyšeného a variace

Mluvení

míra odchylování se od vzoru určuje roviny:

imitace (*reprodukce*)

(básničky, písně, texty zpaměti, opakování ve sboru)

reproduktivně produktivní řízená variace (*rekonstrukce*)

(dokončování vět, doplňování chybějících slov, začátek vět:
imitace špatného telefonického spojení, změna některých
údajů.....)

produktivní rovina, volné mluvení (*konstrukce*)

(velký podíl vlastních formulací)

Postulát: Mluvení se naučíme jenom mluvením

Čtení

Psaná forma jazyka má podpůrnou funkci při učení.

Čtení: hlasité (fonetika) x tiché s porozuměním
(sl.zás., gramatika, ortografie..)

Porozumění textu : detailní (totální), kurzorické a selektivní, globální. Testování jako u poslechu + cvičení na úrovni slova a věty: (přiřazování obrázků větám, salát ze slov nebo písmen, větní hadi...)

textová úroveň (puzzle, klíčová slova, strategie odhadování významu podle kontextu, podle pravidel slovo tvorby, využití internacionalismů...)

Psaní

Psaní: grafomotorická podpora, ortografie

reálná komunikace (dopisy) – důležitý argument pro nácvik

reprodukce: diktát, opis

rekonstrukce: přeformulování obsahu, forma/obsah zůstává

volné (kreativní?) psaní: básnička, popis, vyprávění, dopis...

Impuls: šablony: mám rád/a....., a, ale nesnáším.....

.....je....., ale není.....

Postupná terapie chyb

Kooperativní psaní

Cvičení přípravná (cluster, asociogram)– následná (úroveň vět) – strukturující (text)